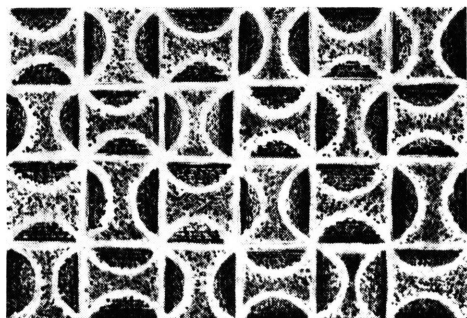

*B. Fučić, Sv. Agata kod Kanfanara
(Zidni ukras)*

BLAGAJ NA KORANI

I malo preostalih tragova na terenu upućuje na to da *Blagaj*¹ na Korani pripada zreloj gotičkoj fazi izgradnje srednjovjekovnog burga. Svi »klasični« elementi su prisutni: branič-kula, palas s kapelom i sporednim zgradama, vanjsko dvorište s cisternom, unutrašnje dvorište, zidni plašt s kulama. Gradu je odasvud otežan ili onemogućen prilaz, a s pristupne strane su naročito snažni zidovi i kružna kula, šuplja prema strani grada, da bi neprijatelj – kad bi i prodro u grad – bio potpuno izložen branitelju.

Sudeći po tlocrtnom obliku jedinog postojećeg nacрта iz godine 1701. (učinio ga je »inžinirski štopski časnik« Holstein) i po ostacima današnjih tragova zidova na terenu, neki elementi i detalji gradnje mogli su biti izvedeni pod utjecajem križarskog burga. To je bočna obrana pomoću kula u zidinama, izlomljena linija zida i, vjerojatno, postojanje isturenih obrambenih galerija. Činjenica je da je Stjepan Babonić (a njegovi su preci i nasljednici – kasnije prozvani knezovi Blagajski – feudalni gospodari čitavog kraja oko Blagaja na Korani) sa svojih 250 konjanika sudjelovao uz Andriju II u križarskom pohodu Svetoj Zemlji² (zbog tog ratovanja je Andrija Arpadović prodao Zadar Mlečanima), a u dvanaestom stoljeću se širi u Hrvatskoj red templara i nešto kasnije hospitalaca.¹

¹ U Weissovom izvještaju 1699. označen kao Blagey i Plagej (Militaria, Karlovački generalat, knj. 5, str. 92).

² Godine 1218, Kukuljević: Regesta (1896).

¹ Templare su osnovali francuski vitezovi 1118. u Jeruzalemu, a njihovo bogatstvo i ugled su razlog što osim u Svetoj Zemlji, nalazimo templarskih mansijsa i priorata u Francuskoj, Engleskoj, Belgiji, Njemačkoj, Italiji, Španiji, Portugalu, Ugarskoj, Češkoj i Hrvatskoj. Hrvatska je bila jedna od

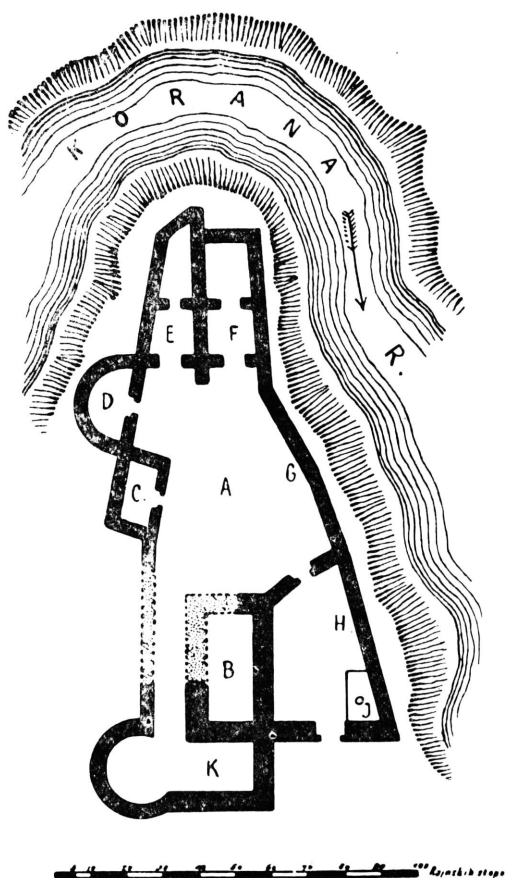
Blagaj na Korani je bio glavni burg svog okoliša sve tamo do Cetina. Ruševine na vrleti iznad kanjona rijeke Korane (248 m nadmorske visine) još uvijek se razgrađuju. Seljaci iz okoline priznaju da i danas za temelje svojih kuća uzimaju kamen s Blagaja, pa ipak se zapaža da je to bila monumentalna osnova s čvrstim kulama i visokim zidinama. Pristupilo se gradu s istočne strane, prilaz je bio utvrđen teškom ulaznom kapijom i braničkulom i, vjerojatno, dubokim jarkom, te sklopom stražarske kule i nastambe ispred samog grada. Zidovi jedine moguće »napadajne« strane su čvrsto izgrađeni. Pojedini kameni blokovi su takvih dimenzija da prolaze čitavom širinom zida (preko 1,50 m). Naprotiv je jezgra zida nad ponorima Korane ispunjena lomljenjaskom. Na mnogo se mjesta zapaža da su zidovi bili nekoć učvršćeni gredama na isti način kao kod mnogih romaničkih i gotičkih konstrukcija, čiji su majstori nastojali ukrutiti zid ulaganjem greda u unutarnju masu zida. Na taj se način postizavala i određena elastičnost krutog zida.

Palas (konak) nalazio se na najnepristupačnijem mjestu, na krajnjoj zapadnoj tački terena nad rijekom. Iz nacрта od godine 1701. vidi se da je branič-kula već tada dobrim dijelom porušena, a danas gotovo do temelja. Pa ipak je grad bio još 1865. dovoljno sačuvan, jer je u njemu stanovao krajiški vojni časnik, a prije toga je u njemu bila smještena blagajska »kumpanija« dok se za nju nisu podigle zgrade u obljižnjem Veljunu. Uokolo i na suprotnoj strani rijeke postoji nekoliko gromača i ostataka starih crkava, a sve ostalo uništili su Turci, Krajiška uprava i u najnovije vrijeme razgradili seljaci.

Blagajska imanja na Korani počinju se spominjati tek u petnaestom stoljeću. Po Lopašiću su Babonići izgradili burg krajem četrnaestog stoljeća, ali postoji mogućnost da je on i ranijeg datuma. Koji je grad »castrum goriciensis«, što se spominje u dokumentima godine 1261.⁴ kao sjelo kneza Stjepana od Vodice ili Gorice, oca Babonega (po kojem rod dobiva ime Babonića) i Stjepana? Babonići su u svoje vrijeme najuglednija porodica hrvatskog porijekla u Hrvatskoj. Potječu od plemena čije su djedovske

prvih zemalja gdje su se templari naselili. Drži se da je red uveden već početkom dvanaestog stoljeća, i da je Vranu 1138. darovao templarima Bela II. Posjedi templara su se sve više širili. Steničnjak, kasnije sjelo feudalaca Babonića, njihovo je sjedište, pa Klis, Kamensko, Vrana. Kad su Hrvati pobijedili za Bele I Tatare, uz krčke knezove su se borili i templari. Templarska dobra prelaze kasnije u ruke hospitalaca, kojima se prvi tragovi nalaze u ninskoj županiji i biskupiji, kasnije u križevačkoj, bjelovarskoj i oko Varaždina. Početkom trinaestog stoljeća su nastanjeni u gorskoj županiji oko Kupe. Bilo ih je i u Zagorju.

⁴ Kukuljević: Regesta, Saeculi XIII, Zgb. 1896.

Holsteinov tlocrt iz god. 1701. Blagoj na Korani

A = Dvorište

B = Branič kula

C = Stražara

D = Polukružna kula

E, F = Konak (Palas)

G = okolni obranbeni zid

I = Cisterna

K = Obrana ulaza u grad

zemlje bile u goričkoj župi oko tvrdog Steničnjaka, južno od rijeke Kupe. Za vrijeme Arpadovića, od kraja dvanaestog stoljeća, raspada se njihova plemenska organizacija u procesu feudalizacije.⁵

Dok se Stjepan Gorički borio protiv infiltracije njemačkih feudalaca u današnjoj Sloveniji (u vrijeme Krešimira IV, sredinom jedanaestog stoljeća, kad je kraj oko Metlike još politički pripadao Hrvatskoj), kasniji Babonići su u rodu s njemačkim susjednim feudalcima, pomažu Habsburgovce protiv Čeha i daju vladarima zajmove pomoću kojih proširuju svoje posjede⁶ Kasnije su ipak morali napustiti goričkotirolske baštine. Zemlje oko burga Blagaja na Korani su Babonići posjedovali već u trinaestom stoljeću. O tome svjedoči isprava iz godine 1266, gdje se govori o nekim zemljišnim zamjenama.⁷ Godine 1273. imali su knezovi Stjepan i Radoslav Babonić svoje zemlje u Hrapavcima, na drugoj strani Korane⁸ (plamena u Hrapavcima su posjedovali slobodštine). No tek iz godine 1504. postoji dokument u kojem se govori o gubitku imanja, te se među ostalim izričito spominje Blagajski Turanj. Iza toga se grad spominje vrlo često (1507; 1526. Ljudevit II daruje Petru Kegleviću Blagaj, 1533. i 1542. govore dokumenti opet o imanjima, 1548. moli Dorotija, udova Stjepana Blagajskog – kojeg 1548 »vmori grom« – kralja Ferdinanda da uzme nju i sina u zaštitu; kad su Turci – 1540. – ugrabili Blagaj na Sani, izgrađen u trinaestom stoljeću, Blagaji su se sklonili na svoja imanja oko Korane; 1552. nalaže Ferdinand Dori da zagrebačkom Kaptolu plati desetinu sa svog imanja – Blagajskog Turnja na Korani, 1563.

⁵ U polovici trinaestog stoljeća razdvaja se u dvije grane:

Stjepan I Babonić

Baboneg I

Baboneg II

Stjepan II, primorski ban

Radoslav I

Stjepan III

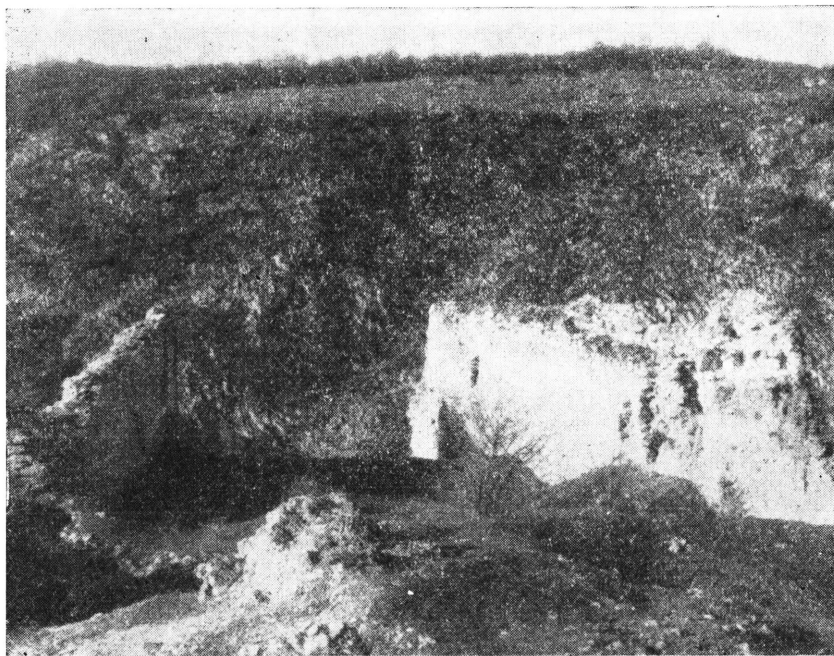
Lopašić drži da su Babonići imali naseljeno županstvo u Gorici. Taj rod s prezimenom »de Gorichia« u srednjem je vijeku poznatiji pod imenom vodičkih knezova, knezova Babonića, a do polovice četrnaestog stoljeća, do svog posljednjeg člana († 1897), pod nazivom blagaskih knezova.

⁶ 1308, Cod. dipl. com. de Blagay, CLXXXVI, Thalloszy-Barabás.

⁷ Arhiv Blagaja u Bošteinu u Kranjskoj, kako navodi Lopašić.

⁸ Potomci Babonega posjedovali su čast »bana čitave Slavonije«, gotovo neprekidno od sredine trinaestog stoljeća do 1323, kad ih je potisnuo ban Mikac (mađarskog roda Akoš), koji je proveo politiku Karla Roberta dok se Babonići u to vrijeme priklanjaju Veneciji. Mikac ih izbacuje iz Pokuplja, oduzima im tvrdi Steničnjak. Težište porodice se otada prenosi u Pounje, pa 1330. njena glavna grana prvi put nosi ime po gradu Blagaju na rijeci Sani (knezovi Blagajski).

⁹ Arhiv zagr. kaptola, loc. cred. B. 94.

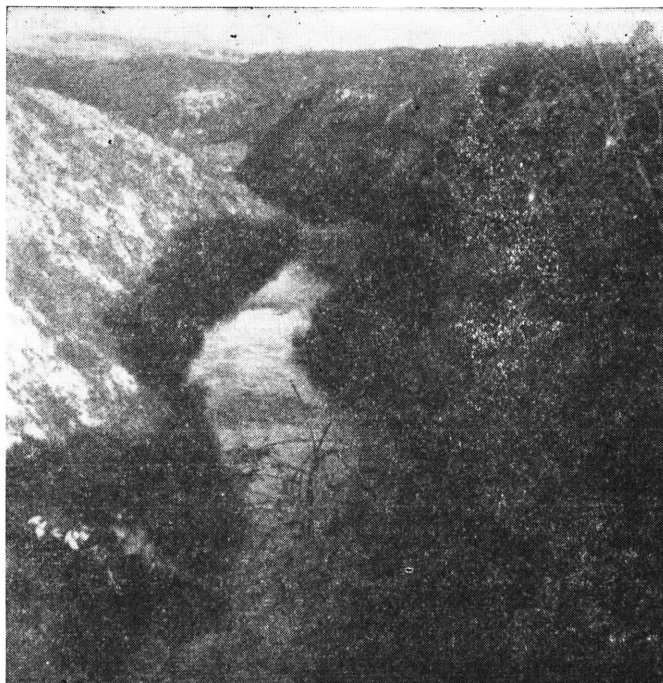

Ostaci starog grada Blagoja na Korani

spominje general Lenković da Franjo Blagaj sâm brani od Turaka svoj grad Turan na Korani – isti blagajski knez sudjeluje u poznatoj bici kod Siska 1593; 1557–1577. govori se u zaključcima hrvatskih sabora o učvršćivanjima grada. 1574. mole Franjo Blagaj i Nikola Frankopan Tržački da se u njihovim gradovima i dalje drže straže, 1584. zahtijeva se popravak grada nakon ponovnih turskih napadaja).

No poslije 1584. grad je već pust. Blagaji pred Turcima bježe u susjednu Kranjsku, gdje Stjepan Blagajski 1547. uzima u zalog imanje i grad Kočevje. Hrvatski Blagaji izumiru, većinom u ratu s Turcima, do kraja šesnaestog stoljeća, a jedna grana nastavlja život u Kranjskoj.

Poslije karlovačkog mira (1699), kad je utvrđena meja s Turskom, Blagaj se opet popravio i opskrbio stražom, a neposredno zatim snimio ga je Holstein. Ipak se grad više nije mogao očuvati. Turski naleti su stoljećima palili čitav kraj oko grada i sam grad, narod se raselio, pa je potpuno opustio jedan od nekada najbogatijih i najljepših krajeva zemlje.

Pogled sa ruševina u »kanjon« Korane

Prolazeći novom auto-cestom prema Plitvičkim jezerima, dvadesetak kilometara ispred Slunja, turist i ne sluti da mimoilazi desetak minuta hoda udaljeno mjesto starog burga, ispod kojeg je prilika za ribolov i izgradnju privlačnog kupališta na bistroj i širokoj rijeci.

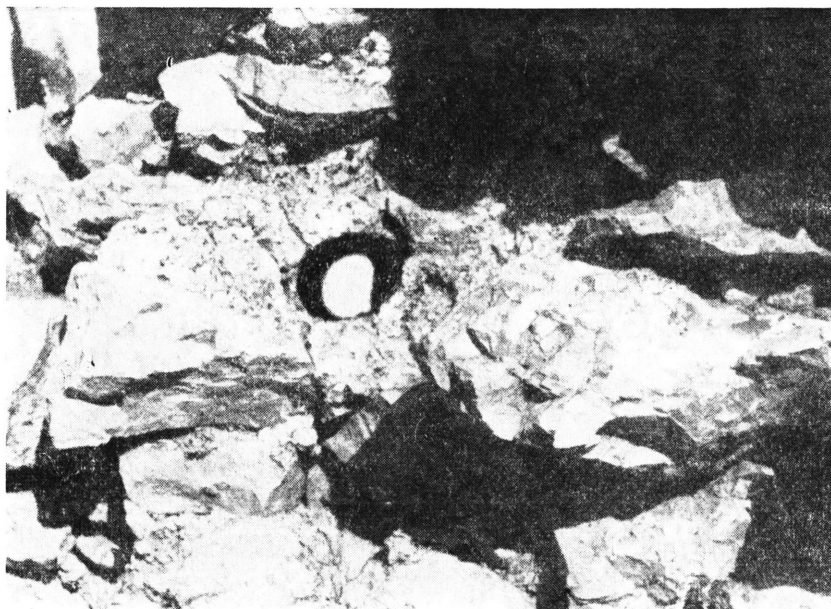
Sena Gvozdanović

Summary

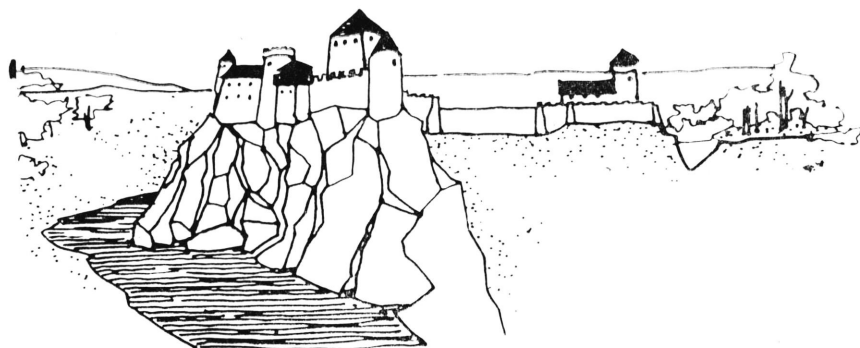
BLAGAJ ON THE KORANA

The authoress presents in detail the history, description and basic valorization of the remains of the above-mentioned burgh. These historical data constitute the foundation of any synthetic paper on the development of a whole chain of fortresses in the centuries-long defence from Turkish aggression on our remaining territory of Croatia.

Sena Gvozdanović

Rupa u zidu od drvenih oblica, koje su služile elastičnosti zidu ili greda za skelu

Pokušaj grafičke rekonstrukcije